

ויזרע יצחק

שנה טו'

פרשת "משפטים-שקלים"	יוצא לאור ע"י מדרשת	זמני השבת	י"ם	ת"א	חיפה
הפטרה: "ויברות יהודע"	"ויזרע יצחק"	כניסה	16:52	17:0	16:57
כז' שבט תשפ"ג	ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל	יציאה	18:05	18:06	18:05
		ר"ת	18:46	18:42	18:41

הגיגים לפרשת השבוע

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כא' א)

"לפניהם, ולא לפני עובדי אלילים, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנים אותך כדני ישראל, אל תביאנהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני ארמיים מחלל את ה' ומיקר את שם האלילים להשביחם, שנאמר 'כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים' (דברים לב), כשאויבינו פלילים זוהי עדות לעלוי יראתם" (רש"י)

גם הרמב"ן לומד כאן שאת המשפטים האלה יש לשים אותם לפני הא-להים, ולא לפני גוים, ולא לפני מי שאינו שופט על פי התורה, והוא הדיוט לזה, שאסור לבא בפניו כשם שאסור לבא לפני הגויים. ואף על פי שידוע שההדיוט הזה יודע את שורת הדין וידון אותו כהוגן, אפילו הכי אסור לשים אותו דיין ולדרוש ממנו שיכפה את בעל דינו לדון לפניו, וגם ההדיוט עצמו אסור לו לדון אותם.

ומוסיף שאמנם הזכירו חז"ל את שתי הכתות האלה כאחת, אבל יש הבדל ביניהם, שאם רצו שני בעלי הדין, בהסכמה, לבא לדין לפני ההדיוט שבישראל, מותר להם, בתנאי שהם מקבלים עליהם את דינו. אבל לפני הגויים אסור לבא לדין לפניו כדי שידון להם בדיניהם לעולם, ואפילו אם היו דיניהם באותו העניין דומים לדין התורה.

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כא' א)

"למה נסמכה פרשת דינים לפרשת מזבח? לומר לך שתשים סנהדרין אצל המזבח" (רש"י)

מבאר רבי אלימלך מליזנסק ב"נועם אלימלך" שכוונת רש"י היא לסמיכות פרשת משפטים למה שנאמר בפרשת מזבח "ולא תעלה במעלות על מזבחי". ומבאר שכאן רמזה לנו התורה את דרכי התשובה ואיך יתנהג האדם. כי בזמן שביית המקדש היה קיים, היו הקרבנות מכפרים, ועכשיו בעוונותינו הרבים שאין לנו מזבח, התורה הקדושה מכפרת, על דרך מה שאמרו חז"ל, במדרש, שהרגיל ללמוד דף אחד ילמד שני דפים, ונמצא שהתורה נקראת "מזבח" כיון שהיא מכפרת כמו מזבח. ומה שאמר הכתוב "ולא תעלה במעלת על מזבחי", פירושו שכאשר תרצה לעלות על מזבח, דהיינו לשוב בתשובה על עוונך, לא תעלה עם מעלות, שלא תחשוב בדעתך שיש לך איזה מעלות, וגם לא תלך מיד בהתחלת תשובתך במעלות ומדרגות צדיקים גמורים, אלא בתחילה תרגיל את עצמך בהדרגה, ממדרגה למדרגה בהכנעה גדולה, "אשר לא תגלה ערותך עליו", שאם לא כן, סופך שיתגלה קלונוך וערותך.

"מכה איש ומות מות יומת" (שמות כא' יב)

מפרש ה"אור החיים" הקדוש שאין שהדין של "מכה איש" שהוא "מת" גם אם המוכה לא מת מיד לאחר המכה, שלא נאמר שצריך שיוציא את נשמתו ממנו בידו ממש, אלא אפילו אם הוא מת אחרי כן אבל מכות ההכאה שהיכה בו, הוא חייב מיתה. אלא אם כן עמד המוכה מחוליו, דכתיב "אם יקום והתהלך בחוץ... ונקה המכה" (שמות כא' יט).

ומוסיף שהכתוב משמיענו כאן חידוש ביחס להורג בשגגה לעיר מקלט. שהדין בהורג בשגגה, שהוא אינו חייב גלות, אלא דווקא אם המוכה מת בידו, ומדויק ממה שאמר הכתוב במזיד "מכה איש ומת", ולא אמר "הורג איש ומת", לומר לך שהוא חייב מיתה אפילו אם הכהו עתה והוא מת לאחר כמה ימים. אבל בהורג בשגגה דקדק הכתוב לומר "אנה לידו", שפירושו שהוא גולה לעיר מקלט רק אם הרגו בידו ממש.

"נר ה' נשמת אדם" העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ז

אהרן כהן בן מסעודה נלב"ע ב' אדר

עליה בן חמו בת אסתר נלב"ע כט' שבט

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה בנימין בת גורג'יה ז"ל

יצחק בנימין בר שורין ז"ל

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג

נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

אין לעיין בעלון בשעת התפילה

לא לשמור על קדושת הגליון

”ורצע ארזיו את אִזּוֹ במרצע” (שְׁמוֹת כ"א ו')

ולמה דווקא במרצע? מובא ב”דעת זקנים מבעלי התוספות” שמרצע בגימטריה ארבע מאות. אמר הקב”ה אני הוצאתי אתכם משעבוד ארבע מאות שנה, ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו לפיכך ילקה במרצע.

”והא-להים אנה לידו ושמותי כך מקום” (שְׁמוֹת כ"א יג')

אומר רבינו החיד”א ב”דבש לפי” שבכתבי האר”י מובא שראשי התיבות של אנה לידו ושמותי לך הם ”אלול”, לרמוז לנו שחודש אלול מוכן לתשובה, והכל צריכים אז לשוב בתשובה אפילו מי שחטא שלא במתכוון”. ועוד אמרו דורשי רשומות שהחודש ”אלול” נרמז גם בראשי התיבות של הפסוק אני לידודי וידודי לי. ושל הפסוק ”ומל ה' א-להיך את לבך ואת לבב זרעך” (דברים ל' ו'), את לבבך ואת לבב ראשי תיבות ”אלול”.

והדבר מרמז על כך שיש לעשות תשובה ארבעים יום, דהיינו שלושים יום של חודש אלול ועשרת ימי תשובה, ומספר זה נקבע לפי מה שמובא במדרש שהטעם למלקות שהן ארבעים כי האדם נוצר לארבעים יום, ועבר על התורה שנתנה למשה בארבעים יום, לכן ילקה ארבעים ויצא ידי ענשו. על דרך זו אפשר לומר שטוב לעשות תשובה במשך ארבעים יום כנגד ארבעים יום שנתנה תורה, וארבעים יום של יצירת הולד, וכנגד ארבעים מלקות. ומה שהובא הרמז בשלשה פסוקים הנזכרים הוא כנגד גוף, נפש ורוח, כי הנשמה מסתלקת ואינה חוטאה, גם רמז שהתשובה צריכה להיות בשלושה מישורים, במחשבה, בדיבור ובמעשה.

”וכי יוד איש על רעהו להרגו בערמה בעם מוזבזי תקווצו למוות” (שְׁמוֹת כ"א יד')

שואל ה”אלשיך” הקדוש מה הבהילות הזו להרוג את הרוצח מיד, ”מעם מזבחי”, למה שלא יניח אותו כאן בעולם עוד מעט זמן, אולי בינתיים הוא יעשה מצות, ואז יהיה לו טוב יותר מאשר אם ימות מיד? ומתרץ שלכן אמר הכתוב ”וכי יזיד איש” שלא תחשבו שטוב לי אם הוא יעבוד אותי בינתיים עד אשר יפרע את חובו, אלא אפילו אם הוא יהיה כהן, והוא על המזבח, לא ארצה שיעשה את עבודתו ואחר כך יומת, אלא מיד, ”מעם מזבחי תקחנו למוות”, כי לא ארצה מידו מנחה, וטוב לו שימת מיד ויכופר לו במוות ועל ידי וידויו, כי אמרו חז”ל ש”כל המומתים מתוודים (סנהדרין מג:), וזה התיקון האמת.

”א-להים לא תקלל” (שְׁמוֹת כ"ב כז')

”הרי זו אזהרה לקללת דיין” (רש”י)

אומר ה”ספורנו” שהאיסור לקלל את הדיין תקף אפילו אם תשוב שהדיין לא דן את דינך כהוגן והטה את הדין, אפילו הכי אל תקלל אותו, כיון שאין האדם רואה חובה לעצמו.

”לא תבשל גדי בזולב אביו” (שְׁמוֹת כ"ג יט')

מובא במדרש ש”בשעה שאמר הקב”ה למשה לא תבשל גדי בחלב אמו” אמר משה רבונו של עולם, תן לי רשות לכתוב בשר ולא גדי כדי שלא יטעו המינים. אמר לו הקב”ה כתוב לך כמו שאמרתי כי על פי הדברים האלה כרתי ברית אתך ואת ישראל”. רבי העשיל ב”חנכת התורה” מתקשה להבין את התשובה של הקב”ה. ומסביר שלפי המדרש בשעת מתן תורה טענו המלאכים ”תנה הודך על השמים” והשיב להם הקב”ה ”כלום אתמול לא אכלתם בשר וחלב אצל אברהם ואלו תינוק של בית רבן נזהר יותר מכם”. והנה לפי דעת המינים דווקא גדי אסרה תורה ולא בשר אחר, ולפי זה המלאכים לא חטאו שהרי אצל אברהם לא היה הבשר מגדי כי כתוב ”ויקח חמאה וחלב וכן הבקר” (בראשית יח' ח) אבל לא גדי. כעת ניתן להבין את תשובת הקב”ה למשה שיכול לכתוב ”לא תבשל גדי”, ואין לטעות ולומר שדווקא גדי אסרה התורה, משום ש”על פי הדברים האלה” דהיינו משום הלאו של ”לא תבשל גדי” כרתי את הברית אתך ועם ישראל, ובזכות האיסור הזה לא נתתי את התורה למלאכים אלא לכם, משום שהם אכלו אצל אברהם בשר וחלב. ואצל אברהם הבשר לא היה מהגדי אלא בן בקר ולכן ברור שאי אפשר לטעות בזה.

”ומראה כבוד ה' כאשר אכלת” (שְׁמוֹת כ"ד יז')

האדם בעבודתו לה' בתורה ומצות מביא תענוג גדול למעלה, אומר רבי לוי יצחק מברדיצ'ב ב”קדושת לוי” שכאשר האדם רוצה לדעת אם אמנם הוא עושה נחת רוח לה' בעבודתו, והאם באמת הוא מרבה כבוד שמים בעולם, הבחינה היא האם הוא מרגיש בקרבו להט אש והתלהבות לעבוד את ה' תמיד. שכן אם גורמים לו מהשמים את ההתלהבות ואת ההתעוררות והתשוקה לעבודת ה', הרי זו הוכחה שעבודתו מקובלת. לכן אמר הכתוב ”ומראה כבוד ה'” זהו המבחן של האדם, אם רואה הוא את כבוד ה' בעבודתו, ואם הוא ”כאש אוכלת” כלומר הוא מרגיש בקרבו תשוקה לזהות כאש לעבודת ה', זהו סימן שהקב”ה נהנה ממנו.

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם:

פורטונה בן חמו בת סימונה, אליס מורלי בת לאה, יצחק בנימין בן אילנה, רונן בן איווט

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא”ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת ”ויזרע יצחק” מרכז לתורה ושירה, בית כנסת ”שבת אחים” נווה גן פ”ת:

שיעור ”דף יומי” ימים א-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00

גמ”ח ”יד יצחק”: מבחר תפילין רש”י (ספרדי, אשכנזי, איטר) גמ”ח ”בית יצחק”: ספרים ל”חנוכת בית” ו”ברית יצחק”

לכירור פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492